

Hind 15 senti.

Kõigi maade töölised, ühinege!

# II RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI



Nr. 5 — mai 1930

V aastakäik

MAX BARTHEL.

## Noortööline.

Ju vara öös  
Me samme kajab,  
Sest vabrik töös  
Meid kõiki vajab.  
Täht kiirgab veel,  
Kaob uduvinas.  
Ei iket teel —  
Seks valit mina.  
Täht vilkuv kaob,  
Sest hommik koidab.

Töös vasar taob,  
Meid noori roidab.  
Löök löögiks jääb,  
Taob aja puruks.  
Mil jõuab päev,  
Mis meid ei suruks?  
Raudrusikas:  
Tao välgud pähe!  
Torm puhkemas.  
Ah! Uued tähed ...

Tõlkind R. P.

---

## II Töölisnoorpõlve suvipidustused

Suvisedpühil, 8. ja 9. juunil toimuvad juba teistkordselt meie suvipidustused.

Üheltpoolt pidustused on töölisklassi tekkiva ja areneva kultuuri demonstratsioon. Meie töölisliikumine on jõudnud aega, mil see ei ole ainult tööliste võitlus poliitiliste õiguste ja tulunduslike paremuste eest. Olgugi, et on ees pikaline ja ränk võitlus poliitilise demokraatia alalhoidmiseks ja et selle maa töölisklass veel ei suuda kasutada oma jõudu pääletungiks, olgugi et isegi töötingimuste pehmenamine ja töötasu tõstmine inimväärseks nõuab veel pingutusi, tekib juba töölisklassi kultuuriiritusi, milleta töölisklass enam ei ole mõeldavgi.

Teiseltpoolt pidustused on töölisliikumise ühtluse demonstratsioon. Pidustuste mõtte algatajaks on *noorsotsialistid*, kelle suurimaks ülesandeks on *sotsialistliku teadvuse ja ilmavaate süvendamine, töölissportlased töölisklassi kehalise aktiivsuse ja distsipliini tõstjatena* töölisliikumise alateadvuse kasvatajad, Tallinna Töölisteater klassiteadvuse organiseerijana *kunstiliste elamuste* kaudu ja Tallinna *Töölimuusika ühing* muusika ja lauluga *pidulikkuse kultuuri* tekitajana. Töölisliikumine ei või olla rida seltse, mille on igapähele omad huvid, vaid keskendatud organisatsioon, kus iga rühmitus saab omad ülesanded töölisklassi võitluses. Sellepärast ei teki siingi *esimese* ega *viimase* küsimust: iga algatus on tähtis omal kohal. Ja oleme jõudnud arendada organisatsioonide seltsimehelikkude koostööd suvipidustustel, siis loodame kasutada sama edukalt seda iga võitluses.

Need organisatsioonivahelised pidustused on siis demonstratsioon ja harjutus ühtlasi. Pidustused nii tänapäeva kui oma suure lõppsihi teenistuses! Ja sellepärast kaasa kõik, sellepärast suvisedpühad kujunegu meie pühadeks!

## Vanad ja noored sotsialistid

### Noorsotsialistlik liikumine — sotsialistliku liikumise tulevik.

Sotsialistlik partei on alati suurima tähelepanu, elava huvi ja tõsise poolehoiaga jälginud Noorsotsialistliku Liidu tegevust, selle kiiret kasvamist ja seesmist tugevnemist. Parteil ja selle tegelastel on alati selge olnud, et vaevalt ühelgi teisel organisatsioonil, mis parteiga seotud, on nii suur tähtsus partei ja sellega ühes ka sotsialistliku mõtte ning sotsialistliku võitluse edasises arengus kui Noorsotsialistlikul Liidul. Noorsotsialistlik liikumine on tuleviku liikumine. Noorsotsialistliku liikumise tänapäev on õieti partei tulevik, on ühtlasi ka sotsialistliku liikumise tulevik. Noorsotsialistlikus liikumises näeme oma tuleviku pilti. Leidub noorsotsialistlikus liikumises küllalt elujõudu, loomisvõimet ja võitlustahet, siis võime olla muretud tuleviku pärast. On aga see nõrk ja saamatu, siis peame tõsiselt rahutust tundma sotsialistliku ja ühtlasi ka kogu töölislükumise saatuse pärast ligemas tulevikus.

Sotsialistlik partei ei ole praegu meil mitte väga tugev. Nõrk on ka töölislükumine üldse, saamatud veel tööliskultuurilised eluavaldused. Süüdistada kedagi oleks täiesti asjatu. Süüdi on olud, süüdi on meie ajalooline areng, meie saatus. Süüdi on meie raske minevik ja mitte just kerge olevik.

Aga seda suremad ja kõrgelennulisemad on meie tulevikuunistused, tuleviku lootused. Ja noorsotsialistlikus liikumises tahaksime näha oma lootuste kandjat. *Noorsotsialistlik liikumine on praeguse sotsialistliku liikumise tulevikuunistus.* Ning tahaksime näha, et see oleks juba tõelisuseks saav, — teoreetilises mõttetöös, organiseerimisoskuses ja võitluse energias kehastuv unistus. Meie tahaksime loota, et kasvava sugupõlve kantud liikumine on seesmiselt tugevam, sirgejoonelisem ja teotahlikum praegusest liikumisest. Oleme ehk juba veidi väsinud mineviku võitlustest ja võitudest. On ehk koguni veidi tuhmunud meie arusaamine ajast ja selle ülesannetest. Võib olla, et nende õige käsitlemine nõuab teravamat ja sügavamat analüüsi, mis ehk noorte energia kohasem.

Sotsialistlik liikumine ei ole enam noor liikumine. Sotsialistlik võitlus on kestnud juba aastakümneid. On saavutatud juba tähelepanuväärivaid tulemusi. Kuid oma lõppsihti ei ole me seni veel suutnud teostada. Ja meie ei tea mitte veel sedagi kindlasti ütelda, millal see võitlus sotsialistliku lõppsihi eest vähemalt osaliselt jõuab lõpule. Võib olla, et see langeb meie ligemate ülesannete hulka. Võib olla, et praeguste noorte kanda jääb selle võitluse lõpuleviimise auväärne ülesanne. Igatahes on aga selle võitluse taktika küsimused praegu sotsialistliku liikumise tulipunktis. Ükski partei, ükski organisatsioon ei pääse nende küsimuste lahendamisest mööda. Võitlus ja selle taktika muutub ajajooksul. Sihid avarduvad, väljavaated lähevad selgemaks, üksikasjad kerkivad teravamalt esile. Isegi arusaamised sihist enesest ja selle teostamishendeist muutuvad ja täienevad alatasa. Ei ole siis ka midagi imestada, kui partei

vanemad seltsimehed mõnikord ei suuda mitte täielikult mõista noorte tulisemat temperamenti ja rahutumat otsinguvaimu. Ei ole siis ka midagi imestada, kui partei vanemad seltsimehed mõnikord ei suuda mitte täielikult mõista noorte tulisemat temperamenti ja rahutumat otsinguvaimu. Ei tule ka imestada, kui noored mitte alati ei saa küllalt õigeks pidada vanemate tegelaste küpsemaid kogemusi ja võitluses omadatud vastutustundelikumat ettevaatlikkust. Meie vahel nii mõnegi sündmuse, mõnegi olukorra, mõnegi sammu hindamises on olnud lahkavamisi. Aga need lahkavamisid ei tähenda sugugi meie nõrkust, need on vastupidi ainult tervitatavad. Nende olemasolu tõendab ainult, et meie elame, et meis publitseb eluenergia ja loomingu tahe. Sest sääl, kus valitseb täielik rahu, sääl on ka surm. Elav elu ei ole kunagi täiesti rahulik ja vastoludetu.

Aga ometi ei ole need erinevad arusaamised ja hinnangud kunagi takistanud ühist tööd ja ühist väljaastumist. Sest kõigist lahkuminekuist hoolimata meid liidab tihedalt ühte ühine suur siht — sotsialistlik ilmakord — ja ühine ilmavaade — sotsialistlik ilmavaade. Meie ühiseks taotluseks on klassidevaheta ühiskond ja vaimliselt vaba ning arenguvõimeline inimene.

Noorsotsialistlik Liit ei ole niivõrd võitluse kui just kasvatus, võitluse ja võitlejate ettevalmistuse organisatsioon. See on põhimõtteliselt kool tulevaste sotsialistlike sõdurite jaoks.

Aga vähe veel sellest. Me teame, et sotsialistlik maailmakord ei ole võimalik ilma uute, sotsialistlikult kasvatatud inimesteta. Uus maailm vajab uut elukäsitust, uut maailmasuhtumist, uut psühholoogiat, uut hinge, uut moraali. Seda tuleb luua ka kasvatusel. Sellepärast tahaksin ütelda, et noorte organisatsioon peab olema ka tulevaste sotsialistliku korra teostajate eetilise kasvatuselise kohaks.

Oleks üldse suur viga sotsialismi pidada ainult majanduslikuks ja poliitiliseks. Sotsialism on ka uus eetika, uus moraal. Sotsialistliku korra teostamine ei nõua mitte ainult suurt organisatsioonilist jõupingutust ja vajalisi majanduslikke ning poliitilisi eeltingimusi, vaid ka uut inimest. Sellepärast ei saa kuidagi jätta sotsialistlikku kasvatust kõrvaliseks asjaks. Tahaksin koguni ütelda, et uue vaba ja arenguvõimulise inimese kasvatamine on palju raskem ülesanne, kui majandusliku pöörde läbiviimine. On kindel, et inimese ümberkasvatamine jätkub, peab jätkuma ka sotsialistlikus korras, — ja veel suurema hooga.

Meie ligemaks sihiks on seisukorra teotlemine, kus meie poolehoidjate maailmavaade ja maailmasuhtumine nii põhjalikult läbi imbuks sotsialismi tunnetusest ja sotsialismi moraalist, et see muutuks otse meie vaimlise ja inimliku olemuse lahutamatuks osaks, meie usutunnustuseks.

See vaim, see püüdumus ja tung uue inimese poole peab valdama ka noorsotsialistlikku organisatsiooni.

MAX ADLER

## Uus sotsialistlikus noorpõlveliikumises

*Kõnest, peetud Viinis Rahvusvahelise Sotsialistliku Noorpõlvapidustuse puhul Saksa Noorsotsialistide koosolekul.*

Saab arusaadavaks, et noorpõlveliikumine *massinähtena* tõeliselt on — uut kogu ajaloos ja et see ainult juhuslikult ei esine alles ülikapitalismi epohhis, s. o. samal ajal kapitalistliku ühiskonna lagunemises. Vastuoksa näeme nüüd, et mõnes varem asunud epohhis see ei olnuks võima-



MAX ADLER,

Viini ülikooli sotsioloogia professor, on viimaste aegade väljapaistvamaid päid sotsialistlikus teoorias. „Teaduse reformi“ taotlejana ta pöörab erilise tähelepanu noorpõlvele. M. A. teoseist Eestis ilmunud „Marksism—proletaarlik eluõpetus“, ilmunud „Poliitiline või sotsiaalne demokraatia“ ja „Uued inimesed“.

likki. Sest see noorpõlveliikumine eeldab kaht asja, mis puudusid ühiskondliku arengu endiseis epohhes:

1. *proletariaadi politiseeritud noorpõlve areng*, s. o. mitte mõni hulk vaeseid, teadmuseteta ja viletsaid proletariaadi lapsi, vaid noorpõlv, kes kasvab üles kapitalistlikus produktsiooni viisis paratamatult loodud üldises rahvahariduses, kus selletõttu võib arendada ennast oma proletariaadiklassi klassiteadlikuks saand organiseeritud jõudu. Sellelt proletaarlik noorpõlv võtab oma organisatsiooni vormid ja saab tunda selle poliitilise ja kultuurilise sihi ja ideaalide tuldandvat mõju. Selle kaudu ta lõppeks naudib ka proletariaadi klassivõimu tugevat kaitset vaenlastele, mida kodanline ühiskond koolis, töös ja riigis toob talle rikkalikult vastu.

2. *fakt, et haridusideaali ja sotsiaalse tõelisuse vahelise vastolu kõrvaldamine*, selle kaudu varasemate aegade kogu sotsiaalse idealismi teostamine täna on saand võimalikuks produktiivjõudude muinasjutulise arengu tõttu ühiskonnas. Selle tulemusel täna tulundusteaduses on

vaidlematu teadmus, ei kavakindlal, üldsuse huvides juhitalval produktiivjõudude kasutamisel mitte ainult hädavajaline, vaid avar olemasolu ja arenguvõimalus kõigile tulunduse liikmeile on kindlustatud.

Igatahes see uue ühiskonna teostamine ei toimu ise, ka mitte valitseva klassi ühiskondliku arusaamise ega moraali tulemusena, vaid ükski sellega, et need, selle elu- ja arenguhuvides on selle teostamine, surub selle läbi oma ühendatud jõuga ja võitluses valitsevate huvide vastu. *See uus ja kõrgem ühiskonnavorm võib olla rajatud ainult proletariaadi klassivõitlusega*, mida ikka enam peab peetama rahvusvaheliselt. Alles see rahvusvaheline revolutsiooniline klassivõitlus on, mis võidab vastolu sotsiaalse ideaali ja sotsiaalse tõelisuse vahel.

Nii näeme, et ainult proletaarlik sotsialism on see, mis nagu igale kultuuriliikumisele, nii noorpõvelikumiselgi annab mõtte, mille tõttu see saab praktiliselt mõjuvaks ja võib saada täiuslikuks. Sellest järgneb, et tõeliselt on olemas meie aja *noorpõlve eriülesanne*, nimelt *teha ajalooliselt mõjuvaks oma idealismi*, sellega, et asetatakse see selle liikumise teenistusse, mis lähtudes oma eluhuvist peab teostama ühiskondliku ideaali: proletariaadi revolutsioonilise klassivõitluse teenistusse.

Ikka tagasitulevana meloodiana lugematuid generatsioone läbib lootus uueks inimkonnaks ja uueks kaunimaks ühiskonnaks. Aga see on jäänd täitumatuks igatsuslaulaks. Vanad laulud inimeste vabadusest ja õnnest on saand nüüd uue sotsialistliku noorpõlve võitlushüüdeiks, kes ei loovuta neid nende täitmiseni. Ja see on sügavaim mõte, mis pärast noorsotsialistide ridades nii tihti ja nii meelsasti kõlab laul:

Käime, mehe kõrval mees,  
vana laulu saatel astu!  
Metsad häälitsevad vastu,  
meie tagasi ei astu:  
*uued ajad* meie ees!

## **Poolsiidiriide restide inwentuur-wäljamüük**

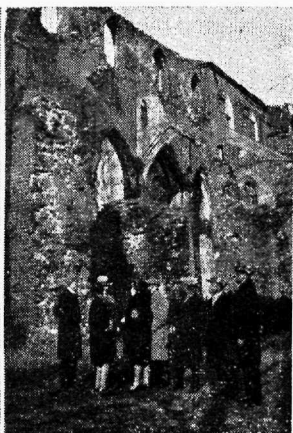
1. juunist s. a. alates

### **„Tekla“ wabriku ladudest**

TALLINN, Wiru t. 14-1, sissekäik wärawa all.  
PÄRNU, Ännus & Blumfeldti juures, Rüütli 25.  
NARWA, G. M. Rumjantsewi juures, Suur t. 19.  
WILJANDI, D. G. Romantsowi juures, Lossi t.  
TARTU, K-m. „Tekla“, Uus turg 16.

Seltsimehed, seltsimees,  
 sinu kätt ma surun täna, ära pööra pilku sa,  
 ole kindel! Neli nädalat, tean, kui arstki peaks ütleva teist,  
 ma tean, nelja nädala pärast pole mind enam.  
 Mu süda, mu süda ei tööta õieti enam,  
 ei ole veel kunagi öelnud, nüüd ometi ütlen: mul valud,  
 vool minus ei kaljusid purusta enam,  
 käivad masinad maha, üks inime lõpeb.  
 Nüüd armastand eriti kõiki teid, varssi ma lähen,  
 mu süda täis vennaarmastust, nagu ei kunagi, suren,  
 mul rahu, oo milline rahu siis minus.  
 Ei masinat enam, ei valusat vasaratakti,  
 ei suitsu, ei langust, ei tõusu, vaid rahu,  
 nagu rohigi aasal ei kunagi tunne,  
 nagu jõgedes, meres tundmatu rahu, tundmatu valgus!  
 Kus, seltsimehed, on maailma suurem proletaari olümp?  
 Kus tema seitse taevast? Kus ta jäädavad rõõmud ja tuled?  
 Tean: maa on meie olümp,  
 töö maailm me seitse taevast.  
 Ei palvet, mu sõbrad, ei lauluraamatu värssse,  
 vaid vaikust, vaid õhku, vaid valgust.  
 Oo elu mu üle, kui vaikides laman vaikseimas kihis,  
 oo varjatud, tundmata päikeste veereng mu rahus,  
 ma ükski ei ole, ma sirutan käed,  
 ma leian, ma tervitan langenuid töös,  
 kõiki,  
 prantslasi Charleroi' söekaevanduses,  
 belglasi, inglasi, austraallasi,  
 auriku masinamehi, Pittsburgi kütjaid,  
 tervitus, oleme vait!  
 Kuuleme sammusid vabrikus, töökisa me kuuleme maailmas,  
 kuuleme ronge, kolonne saabuvat  
 hallese jaamusse, depoosse,  
 teie meeleheidet, teie muret, teie nõutust,  
 meie teie ümbritset maas.  
 Seltsimees puudub puudub me reas, puudub käsi hääletuseks,  
 puu puudub vaikides, nälgimas süda?  
 Karjub liig vähe suu leiva ja palga ja õiguse järgi?  
 Ei leina, ei valu, ärge mahajäet olge!  
 Ohver on toodud!  
 Ma langen maasse, maasse,  
 see viljakaks saab teile —  
 mis ma ei tunnud ole: aasad, jõed ja metsad,  
 lõpmatult rõõmuroheluses see  
 te samme all  
 ja meie süda, surematu, igavene töölissüda,  
 see rõõmutseb ja õnnetseb koos teiega.

Tõlkind Ormi Arp.



EINAR ORVUSTO

## Noorte kohus

Mis puudub veel — see meie töö.  
Töörahas, ühine!  
Kui tahame, et mööduks öö,  
siis võitlus meie tee!

Üks kui on süda, üks kui meel  
töörahas võitluses,  
siis meie lipp on võiduleel,  
siis võit on meie ees.

Ei kättemaks meil loida eel  
vaid vaba inime!  
Meil selge siht on valmis teel —  
töönoorpõlv, sammume!



I. Tallinna delegatsiooni liikmeid Tartu kongressil: 1) Kassidoomel. 2) Ema-  
jõel. 3) Doomkiriku varemete juures.

II. Läti külalised sm. Metslangi ja Künghi saatel.



## TAGASIVAADE LIIDU KONGRESSILE.

*Elmises numbris andsime Noorsotsialistliku Liidu IV kongressi ülevaate. Kongressi lõpus tehti seltsimehelik otsus (hääletamata muidugi!) tarvitada edespidi noorsotsialistide vahel seltsimehelikkuse-rõhutamiseks eranditult „Sina“. Loodame, et seltsimehed teostavad selle otsuse! Toimetus annab nüüd suure häämeelega ruumi kongressi saadikuile ühe või teise kongressi külje muljete avaldamiseks.*

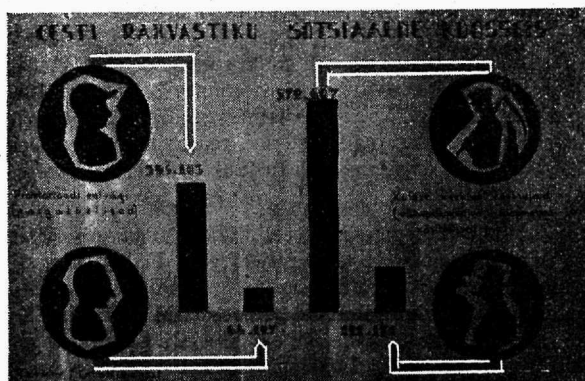
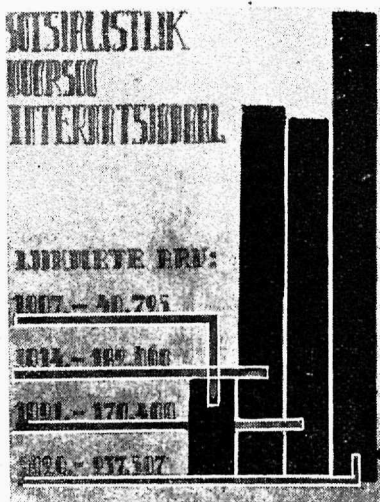
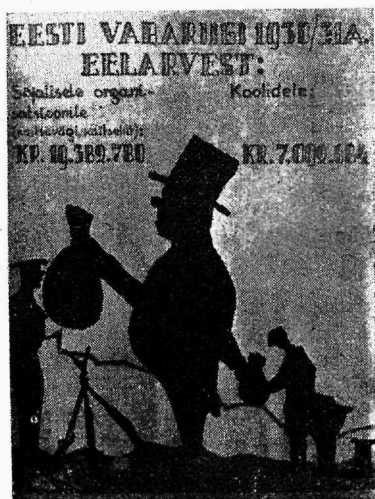
## ENAM VAIMUSTAVAJAD HULGALISI KOHTAMISI, ENAM ÜHIS-TOIMINGUT, ÜHISEID ÜRITUSI!

13/14. aprillil s. a. sõitsime neljandat korda kokku oma Liidu kongressile, et vaadata üle omi jõude, et pilti saada ja arvustada möödunud tegevust, seada üles tähiseid edasiseks tööks. Oleme jõudnud edasi iga aastaga, igal uuel kongressil on meie arv suurenenud, mil vaimustusega püstitati tähiseid, taheti vast viibamata tuua alla tähti, avaldati kõlavad manifeste. — Oleme juba stabiilne organisatsioon — traditsioonidegagi (kongressi aeg). „Elame pausi ajajärgus, klassivõitlus on koondunud organisatsioonilisele pisitööle“ nõnda iseloomustas sm Andresen omas ettekandes tänapäeva ühiskonda. Sama iseloomustus täiel määral maksab ka meie Liidu kohta. Sellises olukorras võiks tulla hõõrumisi, tüli tühistest asjadest pärast, väikluse kaldumist. Ometi möödunud kongress tõendas vastupidist: kokkutulnud seltsimehi valdas ühine soov, ühine töötahe, võiks öelda: ühtlane tuksumine veres. Ja see kõik sünnitas ometi vaimustust, kuigi mitte tormilist, purustavat, vaid sisemist soojust, andes juure uut jõudu, kindlust edasiseks tööks. Ei väsimust, tülpimust, kuigi 2—3 ööd järjest magamata. Kindlasti säilis tunne, teadmine: me pole üksi, üle maa, üle ilma kõlab ühine võimas võitluslaul „Julgesti vennad nüüd tööle!“

Pean siiski märkima, ühislaulus pole me veel küllalt tugevad. Läti seltsimeeste väike trupp näitas meile seda eriti reljeefselt. Kahjuks meil puudub igasugune ülevaade lauludest, mida saaks kasutada koosviibimistel ühislauluna. Loodame lahendust ilmuva „Noorsotsialistliku laulikuga“, mis kavatsuste järgi peaks ilmuma lähemal ajal. Järgmiseks kokkusaamiseks laulame juba paremini! Leidkem võimalusi uuteks hulgalisteks kohtamisteks. Viigem neilt kaasa ikka jälle uut soojust, sisemist kindlust, töötahet ja määratut ühistunnet!

Tervitan kõiki seltsimehi, kongressil viibijaid. Tervitan veel paljusid, paljusid seltsimehi, keda kongressil ei näinud. Nägemiseni ja teretulemast Töölisnoorpõlve suvipidustusil Tallinnas. Demonstreerime siin oma sisemist kindlust, võitlustahet! Näitame ühiselt kõrvalolijaile, noorproletaaride hulkadele oma jõudu, anname neilegi võimsa kutse liituda meiega võitluse parema tuleviku — sotsialismi eest! Viime ka ise kaasa võimsaid elamusi meie ühistundest ja ühissettevõttest! Sõprust!

*E. Tuiman.*



Tallinna Noorsotsialistliku ühingu piltstatistikaal Noorsotsialistlikul näitusel.

**„TUULEHOOG KUSTUTAB KÜÜNLATULE, KUID SUURENDAB AHJULEEKI“.**

Töölisklassis on tõusnud nii mõnigi kord oma õiguste tuleleek kõrgele, on valgustanud ja soendanud tervet ilma, kuid on pidand vaibuma, puudusid selle leegi edasikandjad. Meie noored peame olema need, kes seda tuld edasi kannavad ja ühtlasi edasi õhutavad. Mitte ainult võimuga ei saavuta meie midagi, vaid seda rohkem vaimuga. Töölisklassil on olnud võim, kuid puudub see vaim mis oleks seda võimu sidunud.

Meilgi on sarnane olukord, töölisklassis on võim, on see tuleleek, kuid ka on juhtiv käsi mis meid ühendab, need on igaaastased kongressid. Kongressidel, ka käesoleval oleme pannud päid mõtlema kiiremini, et leida uusi teid töölisklassi võimu sidumisega vaimuga. Ja seda meie selle kongressiga oleme saavutanud. Kongress oli tule kohendamine, mida aitasid kaasa Läti ja Soome seltsimehed.

Kohendasime tule, ja ta põletab kestvalt ja järjekindlalt, kuni ta leegitseb iga üksiku ühiskonna liikme rinnas. Oleme järjekindlad ja teadlikud: oleme ühinedes nii mõndagi saavutand, ajajooksul saavutame kõik.

*Alfons Lõhmus.*

### *TÄIS HOOGU JA NOORUSVÄRSKUST.*

Kaunid olid need kaks kongressipäeva varakevadises Tartus. Oli rõõmsat päikest kõikjal, tänavail, kongressiruumes ja kõigerohkem kongressil viibijate südameis. Jatkus seda päikest öiksi: ei tahtnud ega tahtnud rahule jääda puruväsind keha, ei läbend suleda silmi, oli kahju igast hetkest, löi tulvav hoog ja noorusvärskus.

Ametiühingute avaral majal, kus peeti kongress, lehvib rõõmsalt punane võitluslipp. Käivad mööda tartlased ja uudistavad: to-oh, ons punatsed üle võtnud Tartu? Lähevad ettevaatlikult kaugelt mööda, mõni vist sülitaski korda kolm: on ikka kindlam, ega hakka nii hõlpsasti „kuri“ külge. Imetlevad aga seda rohkem, kui näevad voolavat sisse noori inimesi, rüht reipalt energiline, silmis kirkas vaimustus. Lähvad siis koju vaikseina: pele säh, mis-sen'd olgu, löi eneselgi südame soojaks!

Miitingul haaras kõiki Läti seltsimehe Vitolinš'i sütitav kõne. Oli midagi lõunamaist, entusiastlikku selles sümpaatses mehes, kiskus tahtmatult kaasa juba ta hääletämbr, tema julge rüht ja võimsad käeheitid kõige ägedamail kohil. Oli miitingul hulgakene vanu proletaarlasti, tüübilisi sotsialismi võitlusveteraane tehaseist, kes otse kiindunult ootasid iga uut sõna kõneleja huulilt, kui lunastust, ja üks ei suutnud end hoida tagasi, pörutas sügava bassihäälega korduvalt vahele venekeelse „õige!“ (kõne oli vene keeles).

Soome seltsimees, A. Hautamäki, võlus kõiki oma siira südamlikkusega. Tüübiline põhjamaalane, kaalukas ja asjalik, kuid ei suutnud jääda temagi külmaks ja kaineks, hakkas värisema sisemisest liigutusest temagi hääli ja sinihallisilmadest paistis suur soojus ja osavõtt oma lõunapoolsete klassivendade vastu.

Ja mis oli juhtund meie Andreseniga, Nigolist-seltsimehega? Eks me ole teda ikka näind vaiksena, piibujutumehena! Kuid miitingul oli temagi nagu ümber sündinud, tema suur sisemine tuli ja energia, mida seni tajusid vaid temale lähidasemad inimesed, paisus võimsaks revolutsiooniliseks kõneks, võimsaks häälelt ja sisult.

Kongressi esimene viljakas tööpäev möödunud, oli Tartu seltsimeeste poolt korraldet koosviibimine kongressilviibijaille, mis ühtlasi osutus läti seltsimeeste lahkumisõhtuks. Lahkumine kujunes eriti südamlikuks ja solidariteeditunne, tõusis kulminatsiooni. Laule, kõnesid, jutlemisi mit-

mel keelel. Tulised kõned vaimustasid nii, et nende ridade kirjutaja arvab end mitte eksivat, kui nägi põhjamaise sms Hautamäe silmi muutuvat niiskeiks. Kolmekeelne „Internatsionaal“ lõpetas kauni õhtu ja jaama perronil ei tahtnud lakata Läti noorsotsialistide tervitushüüded: „Briv sveiks!“

Kui kongressi teinegi tööpäev lõppend, ei tahtnud keegi minna ära. Ikka veel laule ja veendund keskustelusid. Kogu aeg truult kongressi jälgind politseinikki vaatas ringi — kas minna või mitte minna; ehk tuleb siin veel midagi „kahtlast“?

Või läks soojaks temagi süda? Kes teab.

*pr.*

### MULJEID ENL KONGRESSILT.

See kongress polnud sellaseid, kus inimene saab või tahab väljendada oma „mina“ igatsorti „aktiivsusega“, nagu jalgadega tehes „jumala häält“, või muud ilusat lavastades päältvaatajaile lõbuks ja ajalehile aineks.

See kongress oli töökongress, puudusid elevusttekitavamad lahkeliid. Vaidlustele vaatamata võeti kõik lõppotsused vastu ühel häälel. Sarnane üksmeelne, optimistlik töö võib hulgaks ajaks anda julgust ja võitlusindu kahtlejailegi.

Kui kõneles läti seltsimees, tundus, nagu võiks see temperamentne, julgelt pääd püsti hoidev sõdur proletariaadi eelväest juba üksi tagada meie võitu. Aga niisuguseid võitlejaid on palju, on tuhandeid.

Kõneleb Soome seltsimees. Temas pole seda välist sõjameheliikkust, nagu läti seltsimeestel, seda enam avaldub ta kõnes sisemine tuli. Jutt tasane, aga iga sõna lausut suure energiaga. Tundub, nagu hoiaks ta end tagasi, et mitte muutuda liig ähvardavaks.

Ühised võitluslaulud. Kolmel keelel. Esalgu segab, aga häkki tunnen nagu ilmutusena — „Internatsionaal“ laulduna mitmel keelel, mitme rahva esindaja poolt, ongi see õige vennastuslaul. Kuigi meid lahutavad keelemüürid, siiski oleme vennad, laulame ühist hümmi.

Läti seltsimeeste ärasaatmise õhtu pärast esimese kongressipäeva tööd. Teelaud. Muusika, Tartu Töölisteatri tegelaste ettekandel. Ühislaulud. Kõned. Veel kinnitatakse vendlust, töötatakse võidelda ühiselt. Vaimustus ei lase lõppeda vastastikkuseid vennastuskõnesid. Südamel on ikka ja ikka jälle midagi.

Lõpuks kajavad ruumid meie hümmist, kõlavad vennastushüüded: „Brivisveiks“ ja „toveruus“. Samade hüüetega saadame ka rongi lahkuvate seltsimeestega. Järgmisel päeval jätkame tööd. Jälle referaadid, vaidlused, arutlused. Vahevahel väga kodust ja teravmeelset huumori ja jälle asjalik töö. Lõunavaheajal jalutus Toomemäel, et vaadates Tartu päikeselist palet koguda värskust päälelõunasele tööle.

Öösel ärasõit. Tagasi Tallinna, igapäevasele tööle. Kõik läheb endist rada. Aga siiski, rinnus on tunne, et oled muutund paremaks inimeseks, kasulikumaks töömeheks. On kõvenend võitlusind ja usk inimkonna paremasse tulevikku.

*T. B.*

## VÄLISMAALASI KONGRESSIL.

Kõige maade töölised ühinege!

Vaevalt suudetakse seda hüüet, mis ligemale 100 aasta eest kõlas, esimest korda mehe suus, keda teadusliku sotsialismi sihtjoonte rajajaks peetakse, ainult deklareerides läbi viia. Ning ainult sõnade juurde jäädes võib sageli juhuseid esineda, mida käsitellakse valjuma vaikusega. Kujuka näitena esineb siin kahtlemata saksa ja prantsuse sotsialistide seisukoht ilmasõja suhtes.

Kõige varemalt saavutame eelpool nimetatud hüüdsõna kui suudetakse sõprussidemeid luua üksikute maade seltsimeeste vahel, külastades üksteist. Eriliselt just noorte juures on rahvusvaheline läbikäik, tutvus tarvilik, luues pinda rahvusvahelisele arusaamisele ning vältides šovinistlikke kaalutlusi, andes kindla tagatise militarismivastases võitluses. Ülimeeldiv oli näha kongressil soome, läti seltsimehi, toonitaks eriliselt viimaseid kes nõnda suurel arvul olid ilmunud. Jäljendades seda eeskujuga nõnda palju, kui meie vali majanduslik olukord võimaldab aitama väga palju sellele suurele ideele.

*H. J-t.*

## VÄLISMAALASI.

Üks veider rahvas on see välismaarahvas — siis kui sa ise sõnagi nende keelt ei mõista. Mitte kuidagi ei saa end neile arusaadavaks teha; kas nuta või naera aga ei saa ühest sõnastki aru.

Küll püüdsin võtta kokku kogu oma „võõrkeelte“ oskuse, kogu oma selge mõistuse, katsetasin kõnelda nendega kahes keeles: eesti ja esperanto keeles, ent seegi ei viind mind lähemale eesmärgile — nad ei mõistnud mitte kumbagi.

Kahekesi sms. Vitolinš'iga vaeva nähes leidsime lõpeks ühise keele: n. n. kätega kõnelemise. Igal muul puhul ja ka kõrvalt vaatajatele oleks see kindlasti hirmus naljakana näind, meie võtsime seda aga väga tõsiselt. Lõpeks avaldas ta kahetsust, et ta ei mõista esperantot ja lubas kindlasti õige kiirelt ära õppida.

Võtke seda aga tõsiselt: kuidas võiksid need inimesed, minusugused, kes ei mõista rohkem keeli kui ainult üks, saada aru võõrastest? Palju, palju on neid, kes lihtsalt ei õpigi rohkem keeli; palju neid, kel puudub selleks ainealine võimalus ja ometi tahaksid luua läbikäimist väljamaalastega (mõnikord on selleks tarvegi) — mida peaksid tegema siis need inimesed?

Ainsaks ja otstarbekohasemaks on siiski esperanto, vaieldagu sellele vastu kui palju tahes (kahjuks, leidub neid meiegi hulgas).

Nii lõpmata häämeel oleks olnud, kui keegi väliskülalisist kongressil oleks mõistnud sama pisutki esperantot kui mina. Kui suur osa minu miljonilisist soovest siis oleks täitund. Nii palju oleks olnud neile kõnelda, nii palju küsida; nüüd jäid aga kõik...

Loodan, et järgneval aastal on sotsialistlike Esperantistide arv kasvand mitmekordseks senisest — ka meiegi peres.

*Lii Karoll.*

## VÄLISKÜLALISTE SEAS.

Olin esimest korda kongressil ja esimest korda kohtasin välismaa seltsimehi, milletõttu sain kongressilt palju uudiseid ja kauneid muljeid. Huvitavaim neist siiski on kimbatus, mis tekkis vene (ja muidugi ka läti!) keele oskamatusel. No jah, olen ju õige natuke vene keelt õppind, ja kongressini ma ei julgend avalikult seda üldse tarvitada, sest ta on vigane ja puudulik. Aga sündis ime. Niipea kui lahkumisõhtul istusin Tartu seltsimeeste korraldatud teelauda, algasin vestluse vene keeles naaberrahva seltsimehega. Muidugi polnud see korralik kõnelus, sest tuli sõnust puudus, mida asendasin vahetevahel saksakeelsetega, vahest tuli minna lauastki ja paluda eesti venekeeleoskajailt mõni vene sõna laenuks. Õnn oli, et siiski sain aru, millest Läti seltsimehed kõnelesid.

Kuigi vaatasin enne kongressi esperantole kui mittehädavajalisele keelele, siis kongressil veendusin selle tarvilikkuses ja hakkasin isegi õppima. Parem hilja kui ei kunagi, ja nüüd oleen esperantost nii vaimustatud, et soovitan tingimata seltsimeestel teha sama, sest pole olemas kergemat keelt kui esperanto.

H. J—k.

## LÄTLASI KONGRESSIL.

Kongress! Imelik, kuis ta mullegi, kongressi korraldamistõist ja muredest rohkem eemalseisjale, nii mõnegi ülesande sülle raputas. Aga seda enam tegidki need ülesanded kongressi minu südamellegi lähemaks. Olla ka üks pisikivi suurte ülesannete ahelikus. Minu esimeseks ja võib olla suuremaks kongressi ülesandeks sai paari teise seltsimehega keskööl kongressileasaabuvaile Läti külalistele jaama vastu minna ja öökorterisse viia.

Läbi pimedada öö ja tasapisarduva esimese kevadvihma kogusime öösel kella 3. ajal jaama ja võtsime vastu neid rõõmsaid, pikast teest tühimaid, kaugeid seltsimehi. Kuigi meie oma emakeeles mõtteid vahetada ei suutnud ja suure osa neist isegi ühtki võõrkeelt kuigi palju ei valland, saime siiski üksteisest hästi aru. Öövaikseid tänavaid, Vallikraavi kuuskedega-ümbrisset orgu ja sildade kaartealuseid läbistades segunes nii mõnigi harras hetk meie vahele ja kuuldus külaliste huulilt, meie linn olevat nagu Heidelberg. Aga Lossi tänavast alla minnes oli külalisil kuraas käes, ja nende marsilaul kõlas koos taktis sammudega läbi tänavarahu. Varsi, üksteisega esimesi tutvusi luues, oli pikk tee otsa lõppend...

Kui uks nende öökorteri taga uuesti kinni langes, ja jälle ainult meie viiekesi valgenevas hommikuämarikus seisime, siis tundus alles mulle, et see kongress on käes, mis muidu ikka veel nii kauge näis. Esimesed pääsukesed, kaugeimad linnud olid esimestena saabund.

Läksime meiegi koju poolelijäänd und jätkama, pea täis imelikke ja ülevaid mõtteid...

Hommikul, kui ametisse läksin olid Emajõe kaldad ja puiestikualune muru värskelt roheliseks muutund — kaugeate külalistega oli öine, esimene soe vihm ka kevade toond. Kuulutustulbalt paistis kaugele tulipunane „Elava Rännaku“ plakaat — kongress lähenes hiigelsammudega...

Päevaajaks võtsid teised seltsimehed külalised oma hoolde, nii et neid sel päeval ei näindki. Aga „Elaval Rünna“ nägin neid jälle. Sama tubli ja julge, kui oli nende käitumine, sama jõurikas tundus kõnegi, mida üks nendest pidas.

Ja ruttu kadus see seimene kongressi päevgi. Öhtul olime teelauas veel kord koos, laulsime mõnegi laulu, öeldi veel kord tervitusi ja siis pidid need meie kongressi esimesed külalised lahkuma, et tagasi minna sinna kaugele, Riialahe rannikule. Seekord oli meid palju, kes me neid esimestena saabund ja esimestena lahkuvaid külalisi jaama saatsime. Jaama närvitsev õhk ja publik haaras neid ja sulatas endasse, viis kaasa õhtupimeduses mustavale perronile. Juba suluti perronile viiv uks. Teine kiirrong sõitis ette. Läind!? Ei, kaks külalist on jumalagajätmisehoos siipoole lukustet ust jäänd. Kas jäävad nad rongist maha või avatakse veel uks? Siiski, siiski lahkuvad nad — saavad viimaks välja. Rongi mürin — ja nad ongi lahkund. Ei tea, kas näemegi kunagi üksteist veel. . . Kodus klade vahel vedeleb roosa Riia trammi piletike, mida andis üks neist lahkunuist — siis kui esimesi tutvusi sõlmiti ja sellega katkev jutulõnga jätkata püüti.

Aga see ei ole jäänd ainukeseks, mis nad meile ja mulle kaugelt naabermaalt tõid.

Rinnus pakitseb miski, kätes tundub uut jõudu, on lootusi, kindlat tahet ja jälle püsivat usku oma võimetesse loiduma kippund töö ja organiseerimise intensiivistamiseks ja suurimale võidule viimiseks! Rajame virgemalt uusi avaramaid piire alles suitsevalle uudismaale, et suudaksime ja võiksime meiegi vääriiliselt kõrvu seista teiste, kaugeate maadegi taga töötavate seltsimeestega.

See muu, mille Läti velled meile tõid, pole avaldamiseks ega näitamiseks. Sellel polegi õieti nime. Aga ta tagajärjest tuntakse teda, ja alles sellest hinnatakse selle väärtust.

*Adalbert J. Toom.*

### MULJEID JA MEELEOLUSID LIIDU KONGRESSILT.

Rong paiskab hommikuks vaiksesse ülikoollinna Tartu meie Liidu IV kongressile.

Vastas sõbralikud näod, järgnevad veel soojemad tervitused. Suundume ühiskorteri, kust leiame Latvia seltsimehed. Süverreme nendega jutuajamisse. Kõik need ilusad ja sõbralikud momendid ja mõttevahetused on raiund kustumatuid jälgi.

Ma ei taha tegema hakata hinnanguid kongressist, kuid siiski säilind on iseäranis üks moment ja nimelt pidulik aktus kongressi eel. Kui esinesid kõnedega Latvia, Soome töölisnoorsoo esindajad ja sms N. Andresen, siis tundus neist kõnedest, eet õhk on täis sädemeid ja iga noor-sotsialisti näost võis tõlgitseda valmisolekut kokkupõrkamiseks kodanlusega uue ühiskondliku korra — sotsialismi püstitamiseks.

*T. I.*

## TÄHELEPANU MAANOORTELE.

Sain mulje, et meie noorsotsialistlikus liikumises kaks tegurit väärivad erilist tähelepanu — maatöölisnoorte organiseerimine ja nende juhtide leidmine ning ettevalmistamine.

Kuna ühelt poolt toonitati sotsialistliku ilmavaate süvendamistarvet kõikide praeguste ühingu liikmete ilmavaatelistes töekspidamistes, ja hoidumist igasugusest vesistumisest kvantitatiivse laiutamise kaudu, siis teiselt poolt (eriti maaühingute esitajatelt) küllalt esitati fakte, mis näitasid, et maaühinguis võib paremaid tagajärgi saavutada sotsialistlikus liikumises laiaulatusliku kaudse ja „meelelahutamisesse“ viidud propaganda abil.

Sarnasest vaatest väljudes jõutigi siis küsimustele: missugune peab olema töölisnoorsoo juht maal, ja kust leida vastavaid isikuid?

Kuidas siin toimida, selles ei jõutud selgusele. Liidu juhatusel seisab kõigiti suur töö ees, kui tahetakse, et nende küsimuste lahendamine rahuldaks maa noortöölisi.

Kaldun isiklikult arvamisele, et meie massilisem noorsotsialistliku liikumise raskuspunkt kaldub maale, kui vaid linnad suudavad anda küllaldaselt ettevalmistatud juhte. See nähe oleks tervitatavgi, sest sotsialistliku võitluse tähtsamaks teguriks jääb ikkagi arv, enne kõike hulk, vähemalt esialgses võitluses.

K. K.

### 1. MAI PÜHITSEMINE TALLINNAS.

1. mai pühitsemine Tallinnas, meie olusid arvesse võttes õnnestus hästi. Osalt aitas selleks muidugi kaasa ilm. Rongikäigus punaste lipude all, kandes tööliklassi pakitsevamaid nõudeid säravaid loosungeid, sammus Tallinna proletariaadi teadlikum osa. Vähemteadlikud hulgad sammusid kõrval, täites tänavaid, kust rongikäik läbi liikus, sammudes kaasa kaugele linnast välja laulupeo platsile, kus kümnetuhande pealine rahvahulk huviga jälgis miitingu käiku, kõnelejale aplodeerides. Peab märkima eeskujulikkude korda, mida pidas Tallinna töölikond, ei ühtegi vaheleühitud ei korrarikumist. Politsei, mis vististi terves koosseisus oli mobiliseeritud rongikäigu juure, oli sel päeval töötatöölise osas. See oli võimas tööliklassi jõudemonstratsioon jättes üleva meeoleolu kõigisse, suutis mitmedki senini kõhklejad otsustama: samal päeval paljud avaldasid soovi liituda meiega ühiseks organisatsiooniliseks võitlustööks.

Võimsa mulje rongikäigus jättis Võimlusrühma esinemine. Nägu-sais vormimütses distsiplineeritud kindlais ridades sammudes rongikäigu ees, karastatud tüüpiliselt, teadlik omas sihis.

Tallinna Noorsotsialistlik ühing oli rongikäigus tugevalt esindatud, esimest korda tõi ta avalikkuse ette oma uue laulu — noorte võitluslaulu, mida kuulati huviga. Noorsotsialistide hääd naabrid, kes pidid ühinema samade lippude alla, kahjuks suurel arvul ei tulnud, kuid noorsotsialistide enestegi ridu oli palju.





*1. mai Tallinnas.*



## ENNE JA PÄRAST MAIRONGIKÄIKU TALLINNAS.

Istusime koos Töölisühingute Keskliidu väikeses saalis ja kuulasime aruannet. Prefekt oil saatnud oma esindaja meie nõupidamistele — vihmakuub oli paguniteta, sellepärast ei olnud näha aukraadi. Aga meie, paarkümmend töölisorganisatsioonide inimest, murdsime pääd prefekti uuemate määruste põhjal.

Lugu on selles, et tahtsime pühitseda 1. mai nagu meie seltsimehed mujalgi maailmas, s. o. punaste lippude ja loosungitega. Senni — ja puudus veel paar päeva maipühast — ei olnud teada, mis kella ajal lubatakse liikuda, sest relvastatud organisatsioonid, keda ei tohi nimetada demokraatiavaenulisteks, ei ole veel määrand oma rongikäigu aega. Mõtlesime siis, et tuleme „Estonia“ ette, võtame lõunaleiva kaasa ja ootame, kuni ei ole enam kaitseliitu ega karnisoni jalutamas.

Kuid edasi teatas meie saadik, et politsei oli keeland mitmed meie loosungid.

Silmaspidades, et koduste kodanlaste arvates pärast ersatskommunistide põhjalikku puistamist on vaja pisut rooki ka sotsialistidele, ja et sel korral Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal paratamatult muutuks vaenuliseks Eesti võimumeestele, on tehtud targasti ja tõmmatud kriips pääle Sotsialistliku Töölis-Internatsionaali loosungitele, kuulutades need riigivastasteks. Meie Internatsionaali loosungeist langes kõigepäält.

### AMNESTIA POLIITILISTELE VANGIDELE.

Mitteametlikult olevat antud mõista, et lubataks häämeelega selle asemele teine loosung: Angeldajad ja riigivargad vabaks! Mõrtsukad pensionile! Kuid lõime käega: protesteerime, kuid *teist* selle asemele ei pane.

Järgmisena oli keelatud:

### KLASSITEADLIKUD TÖÖLISED, KOONDUGE KLASSIVÕITLUSE ORGANISATSIOONIDESSE!

Selle asemele olevat soovitatud: Töölised, toetage Eesti majandust kodumaa piirituse joomisega. Naersime, ütlesime, et kes kurat meid tohib keelda ometi oma organisatsioonidesse koondumast — ainult üks vana seltsimees hoiatas: Vene ajal oli see ka keeldud!

### MAHA HARIDUSVAENULINE KOOLIPOLIITIKA!

oli asendatud hüüdega: koolid kinni! Elagu seakultuur! Ja nii edasi.

\*

Siiski saime rongikäigu pidada. Rahvas oli murdu, kuid tagasitulekul noorsotsialistide seas veeti kihla: kas kodanlised lehed kirjutavad 150-st või 200 osavõtjast. Kaotasid mõlemad, sest meil olnud „mõnikümmend inimest tosina loosungi all“. Ise lugesime, küll lippude all mõne tuhande, kuid kodanlus elab kokkuhoiutõmbamise tähe all.

Ainult koledal kombel oli poliitilise politsei assistente Kadriorus miitingul, kes kirjutasid nobedasti meie meeste kõnesid. „Internatsionaali“ ajal nad jätsid kõik kübarad pähe, sest kuna nad on erariides, kartsid, et

neid ei eraldata töolistest, kui nad paljastavad pääd. Ühele oma naabruses jäime suud ammuli otsa vahtima, et kas tal on munad mütsis või ei. Järgmisena mängiti „Varšavjankat“, ja mees kuulaski härdalt palja pääga:

*Veriseks võitluseks kohus meid kutsub,  
vapralt siis edasi töölise väed!*

Siis saime aru: poliitpolitsei ametnikkude aukartust ei ärata „Internatsionaal“, vaid juba päris tõeline barrikaadide hümn.

Aga meie seltsimehed olid hääs tujus tagasitules. Meie read kasvanud, ja kui areneb nii edasi, siis varssi enam ei julgeta keelda meile mingeid võitlusloosungeid.

*Vanhus.*



### 1. MAI TARTUS.

Tänavune 1. mai kujunes Tartus osavõtjate arvult põlisemaks mitmest eelmisest. Rongikäigust võttis osa tublisti 1000 inimest. Miitinguhal — Tähtvere pargis, ootas ees umbes 2000 inimest. Kui juure arvata ka veel „kõrvalsammujad“, tõuseb arv veelgi. Noorsotsialistid võtsid rongikäigust osa oma traditsioonilise loosungiga „Elagu töölikultuur“. Selle alla kogunes ka rohkesti Töölisteraatri tegelasi. Miitingul kõnelesid rkl. A. Rei ja kohapealsed seltsimehed M. Öunapuu, J. Vain, A. Linnomägi, K. Ofril ja A. Stein.

Rongikäigu tagasitules tuli vastu „ka 1. maipühitsejad“ ratsarügement täies koosseisus, kuigi vastutulekut olla ei tohtinud. Kuid ratsarügemendi poolt ei ole sellane „väljakutse“ esimest korda. Mõned aastad tagasi samasugusel kokkupuutumisel tallati mõned inimesed töölisrongikäigust hobuste jalgade alla, kuigi rongikäigust osavõtjad niipalju taganesid, et rõhumise all tänavasuuna aiaplank murdus ja rahvas aeda vajus. Tänavu jäid õnnetused tulemata tänu vaid töölisrongikäiklaste haruldasele külmaverelikkusele ja distsipliinile. Üks on aga kindel — sellaste „jõudemonstratsioonega“ kodanlus oma pehkinud seljatagust ei kindlusta...

## Tallinna Töölsteaater

Eduard Knoblauchi komöödia „Faun“ sai õigusega Tallinna teatripubliku elava poolehoiu osaliseks. See on lõbus ja teravmeelne satiir kõrgema „seltskonna“ naeruväärsete eelarvamuste ja seesmise tühjuse pihta, nähtud romantiku pateetilisest ja lüürilisest maailmasuhtumisest looritatud silmiga. Inimeste kujutluses aastatuhandeid elutsev looduse ja selle ürgjõudude kehatust — Faun — ise on astunud inimeste hulka, saanud inimliku seltskonna, „karja“, liikmeks. Veidrana tundub temale see seltskond, kus keegi ei usalda kõnelda seda, mis ta arvab, teha seda, mida peab õigeks. Veider on seegi, et iga „kõlbline“ inimene püüab varjata oma looduse poolt sisse istutatud tunge ja tundeid. Aga mitte vähem veider ei tundu inimestele ka Faun, too looduse otsekoheis ise, kes pole veel õppind valetama ja teesklema. Selle tõttu muutub ta inimeste silmis mitte üksi hullumeelseks, vaid koguni kardetavaks kurjategijaks.

Töölsteaater J. Nerepi juhatusel oli sellest meeleolulisest komöödiast suutnud teha kõigiti nauditava lavateose. A. Rutoff andis siin päris torelda Fauni kuju, ürgjõulise ja naiivse korruga, kuigi see osa ei sobi näitlejalé kõige paremini. Faun püsis kogu aeg näidendi keskuses, nagu see peabki olema. T eine väga õnnestunud kuju näidendis oli J. Tõnsoni liiakasuvõtja. Veidi karrikeeritult, kuid karrikatuuris õudsel mõjus see rahailma esindaja. Teised osalised rahuldasiid küll kõigiti, kuid üle keskmise siiski küündimata. Paremad olid J. Tihkan, L. Rõmmer, J. Nerep ja A. Tamm. Lavapildid tõestasid, kuidas leidlik dekoraator vilet-salgi laval võib teha imet.

*Oskar Kurmiste.*

### TARTU TÖÖLISTEAATER

lõpetas hooaja 1. mail V. Katajevi „Nelinurk sõõris“ ehk Tartu keeles „Revolutsioon sellest ei kannata...“ Hooaja lõpetamise tõttu läks see lõbumäng üle lava vaid 2 korda, kuigi publiku see suhtumine teosesse ja ettekandesse oleks õigustand veel mitmeid kordamise-etendus. Eks need tule sügisesele hooajal! Menukamaks teoseks möödunud hooaja repertuaaris oli H. Raudsepa „Mikumärdi“, mille vaatamaskäijate arv 5 etendusel ümmarguselt 3000. 2 korda läks üle lava ka Nivois-Količnikovi „Kuulsuse müüjad“. 23. veebr. oli ainukene hooaja kontsert, kus esinesid koor ja orkester ning solistid. Loetletud etendustest konti ette „Mikumärdi“ „Vanemuise“ saalis ja teised Saksa teatrisaalis.

Peale etenduste andis Tartu Töölsteaater hulk eeskavu ametiühingute poolt korraldatud õhtuil. Nii et üldiselt möödund hooaeg oli küllalt töörohke ja vastavalt tulemusrikas.

### AUSTRIA SOTSIALISTLIK POLIITIKA.

Austria partei teoreetilises ajakirjas (Der Kampf) on viimastel aegadel vaieldud partei ümberorienteerumisest. On olnud endistelgi aastail „uee kursi“ nõudjaid, kuid parteijuhatus on hoidnud vankumatult opositsioonipoliitikat 1920-st saadik, kui kodanlased võitsid peaaegu kahe-

kolmandikulise enamiku parlamendis. Seejuures Austria seltsimeestel on õnnestunud kindlustada paremini revolutsiooni saavutisi kui teistel maadel, kus sotsialistid „kindlustusid“ valitsuses olles. Vahepeäl sotsialistliku partei organisatsioon on kasvand tugevasti, ja samuti hääletajate arv. Kui 1920. aastal 35,99% rahvast (1.072.000) hääletas sotsialistidele, siis 1927-ks see arv oli tõusnud 43,32%-le (1.539.000). Partei liikmete arv (mis, olgu öeldud, aastal 1903 oli kõigest 700!) oli 1923. aastal 514.000, 1929. aastal aga juba 720.000. Ja 6 miljoni rahvastiku juures see on määratu võim!

See sotsialistliku liikumise kiire ja kindel tõus ei ole võind takistada ka Austrias kodanluse võimu kõvenemist. Kui 1918. aastal sõja purustatud ja puudustkannataval maal ei olnud võimalik kõrvaldada kapitalistlikku tulundussüsteemi, oli sotsialistliku partei ülesanne koondada tööliskond kindlasti ühte, et takistada kodanluse esiletõusu ja katsuda rakendada mõned riigiparaadi osad töölisklassi teenistusse. Isegi sõjavägi kujundati ümber, nii et seda kuidagi ei oleks võidud kasutada töölisklassi vastu. Pärast kodanluse võimu tõusu ja sotsialistide loobumist valitsusest nõrgenes sotsialistide mõju eriti politseile, mis on saand juba seevõrra kodanluse käsutatavaks, et 15. juulil 1927. aastal politsei tungis Viinis tööliste meelevalduse kallale, ja 89 proletari laipa tunnustavad, et see politseiaparaat on alati kodanluse käsutada.

Tuleval kevadel Austrias on parlamendivalimised. Need ei näi töötavat midagi hääd kodanlusele, ja sellepärast katsutakse eriti nüüd — või ehk on selle teravam järk juba möödund — provotseerida kokkupõrkeid kodanluse kaitseliidu ja sotsialistliku kaitseväge vahel. Sel ajal, kui parlamendis kodanline enamik vägistab igal viisil vähemikku, sääduseandlusega ässitab tööliskonda, samal ajal kodanline kaitseliit (Heimwehr) demonstreerib oma jõudu, olgugi vähepoolset. Proletariaat ei taha kodusõda, sest isegi võidu korral Austria proletariaat eraldatult ei suudaks ehitada sotsialismi. Sotsialistid peavad võtma vastu mitmedki vägivallasäädused, olgu see üürisääduse kaotamine, olgu keeld nõuda töolistelt liitumist ametiühinguisse, kuid ainult teades, et *proletariaat peab koguma veel pisut jõudu.*

Kui üks sotsialistidest, Dr. Renner, loodab pääsmist kokkuleppest kodanlusega *koalitsioonivalitsuses*, ta ei leia mingit poolehoidu ei organisatsioonides ega juhtivais sotsialistides. Austria sotsialistid on teadlikud, et proletariaadi klassihuvid peavad olema kõrgemad kodanlise riigi huvidest. Partei juht *Otto Bauer* annab küll tulevasteks parlamendivalimisteks parooli, et „peab võideldama kätte võimulepääsemise parlamendis, mis teeb võimatuks kodanluse parlamentliku ainuvalitsuse.“ Siis „kodanlus ei paku fašismi demokraatia otsustamise vastu, vaid *peab jagama võimu meiega.*“ Kuid ta lisab kohe juurde: „Arusaadavalt meie osavõtt valitsusest ei ole proletariaadi lõppsiht. Aga see on vajaline järk võitluses meie sihtide eest.“

Ometi:

„Täna iga koalitsioon igal kodanlisel rühmal sotsiaaldemokraatiaga on võimatu. Tal on vastas kodanluse tahtmine ainuvalitsuseks, fašistliku „antimarksismi“ vastupanu, kodanliste parteide kartus fašistide ees.“

*-Olukorda, milles koalitsioonivalitsus saab võimalikuks ja paratamatuks, meie ei saavuta mõõdukuse žestiga, ei oma sihtide varjamisega, ei parlamentlike intriigidega, võime võidelda selle kätte ainult julges võitluses kodanluse ainuvalitsuse vastu, ainult valimisvõiduga.“*

Austria seltsimeestel puudub parlamendis veel ainult kaheksa kohta enamikuks. Et partei on kasvand hoolimata kodanluse metsikuist päälungidest, ei ole võimatu, et tuleval kevadel ta saab parlamendiamiku. Ajal, kui proletariaat läheneb ikka enam parlamendi enamikule, loodetakse, et fašismi tekitatud segaduse ja häda kartusel vähemad kodanlikud rühmad loobuvad kodanluse ühisrindest ja jagavad riigivõimu sotsialistidega. Kuid need ei võta siis sotsialiste kaasa kui ustavaid abilisi, vaid jagavad tõeliselt võimu sotsialistidega. *Sel puhul osa riiklikku aparati langeks sotsialistide käsutusse.*

Kuid ainukeseks jõuks, mis kodanlasi sunnib järeleandmistele, on ikkagi kasvav sotsialistlik organisatsioon üle maa ja sotsialistide kindel kants — Punane Viin. Sest ainult organiseerund ja üksmeelne töölikond võib nõuda kodanluselt midagi. Paludes aga ei anta.

## **Noorsotsialistide töomailt**

*Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seadus.*

Riigikogus on sellenimeline seadus praegu arutada ja nähtavalt tahetakse seda läbi suruda. Seaduse eelnõu on sündind õredaks kuivand käsitöömeistrite ja nende sarnaste tsunftireeglite sõprade kaasabil, s. o. inimeste abil, kes loodavad, et mingisugune seadus kokkuvarisevale väiketööstusele puuduvat elu ja verd suudab anda ja väljasurevaid väikeettevõtjaid vee peal hoida, ja nagu iseenesest arusaadav, noorte, s. o. õpilaste kulul.

Seadus oma § 1 võtab nagu hoogu ja loeb kõik võimalikud tööalad, kõigesuuremad ja üsna väikesed üles, kes peavad tema alla kuuluma. Aga ministri asjatundjad seletavad, et vabrikud ja suurtööstused, kus „õppelepinguid ei sõlmita“, siia ei kuulu. Sellega jäävad n. n. noored töölised, kes oma töökohtadel endisel viisil õpivad ja töötavad, mõned paar kuud, teised kauem ja kellele seaduses tulevikulootusena ettenähtud tööstusõpilaste töökool kättesaamatuks jääb, mainitud seadusest väljaspoole.

Seadus jätab selle küsimuse igapidi segaseks. Aga riigi haridusnõuniku, härra Kiiveti seletuse järel ei kuulu vabrikute noored töölised mainitud seaduse alla. Seadus tahab ainult neid „tööstusõpilasi“, s. o. käsitööõpilasi tabada, kes selles seaduses ettenähtud lepingu põhjal õppeõigusliste, registreeritud meistrite-ettevõtjate juure endid õpilastena teenistusse (õppima) kauplevad, ehk kokku lepivad. Sellejuures jätab seaduse eelnõu isegi kõige vajalikumad töökaitse nõudmised puudutamata ja rahuldamata. Sel juhusel sai teatavaks, et käsitöö õpilased juba praegu nõnda palju ületunde teevad, et neil võimatu on õhtuti, s. o. pärast pika tööpäeva möödumist kolmeks tunniks kooli ilmuda, mis peaks kolmel õhtul sündima. Aga õpilastele surutakse nõnda palju ületunnitööd peale, et nad kooli ei saa minna. Mis oleks loomulik, kui et uus seadus õpi-

laste ületunnitöö täiesti ära keelaks, kooli õpetuseaja *tööaja* peale määraks ja õpilastele lühema tööpäeva kinnitaks, mis noorte, kasvavate inimeste kehalikule jõule ja arenemisvajadusele vastaks! Aga seda meie uuest seadusest ei leia. Nähtavasti on selle seaduse tegijad arvamisel, et kõik sellane peab pooleteise kokkuleppe asjaks jääma tuttavale liberalismi põhimõttele vastavalt: *vaba kokkuleppe* olgu määrajaks! Täitsa unustades, et meistri, s. o. tugevama poole ja õpilase — nõrga poole — kokkuleppe kuidagi *vaba* ei saa olla, vaid siin on määrajaks tugevam pool, ettevõtja meister! Sellepärast vajab õpilane seaduse poolt *kaitset*. Kuid seda *kaitset* otsime mainitud seadusest asjata. Kergemini leiame aga vastupidist. —

Iseloomult on mainitud seadus rohkem teatava reglemendi laadi, kus on mõnda ettekirjutatud, mida neil tuleb täita, kes tahavad mingisugust vaba koondist ellu kutsuda. Kes mainitud koondisesse ei taha astuda, võib vabalt eemale jääda, ainult ametlikku meistri- ja õpinud töölise tiitlit ta vabalt tarvitada vist ei tohi, olgugi et seaduses sellegi keelu üle midagi ei leidu. Arvatavasti mõeldakse selle vastu tarvitada Vene nuhtluseaduse paragrahve, mis tsunftimeistri nime, tsunfti ametivapi jne. tarvitamise, kui selleks õigust pole, karistuse ähvardamisega keelab. Need §§ ei ole Eestis veel kaotatud. — Ei oli teada, et Vene ajal mainitud §§ oleks tarvitatud, vajadus tsunfti meistritiitli ja tsunftivapi kaitseks lahutus õhku, ilma et — peale mõne üksiku põikpea — keegi sellest kahju oleks tundnud. Sel põhjusel kaotati ju isegi Eestis tsunftid ja gilded. Ja nüüd — hakatakse seda vana kraami elustama. Kas ei ole siin tegu „värske viina“ panemisega „vanadesse nahkastjatesse“, mis värske viina käärimisesurutisele vastu ei suuda panna? M. M.

*Toimetusest*: Käesolev sääduse eelnõu omandaks eluõiguse ja aitaks pisutki kaotada puudust vastavate sääduste järgi, 1) kui sääduse alla kuuluksid *kõik* tööd õppivad noored töölised nii suur- kui väiketööstuses, 2) kui oleks tehtud sunduslikuks *kõigile* noortele töölisele õppimine tööstuskoolides, kusjuures õpiaeg kuuluks tööpäeva hulka, 3) kui oleks määratud normaalleping, s. o. palgatingimused, tööaeg, iga-aastane puhkus jne. Selle sääduse kättevõitlemine on ametiühingute, partei ja noorsotsialistide lähemaid ülesandeid, kuid ainult Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali ja Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu minimaalprogrammi alusel.

---

### DAANI VENNASLIIDU KASV.

Daani sotsiaaldemokraatliku noorsooliidu liikmete arv 1929. aasta kestes on tõusnud 10.642-lt 12.928-le, see on, kasv 2300 liikme võrra. Osakondade arv on tõusnud 21 võrra — praegu 147. Liidu ulatuses on korraldatud 2333 liikmete koosolekut, 851 pidu, 1433 rännakut ja laagrit, 130 õpiringi 1290 osavõtjaga (viimaste kasv 49 protsenti). Liit on korraldand päälle selle nädalase kursuse juhtidele ja kuus kohalikku kursust läind suvel.

On loodud side töölisspordiliiduga, mis ag veel ei ole küllalt tugev, kuid seda tugevam on side ühe osa ametiühinguliste noortega. Koostöö lasteorganisatsiooniga, „De Unges Idraet“ on häa.

---

Liit annab välja kuukirja „Röd Ungdom“ (Punane noorus), mis saatakse kõigile liikmeile.

### AUSTRIA SOTSIALISTLIKKUDE KESKKOOLIÖPILASTE LIIT.

peab 12—14. juulil Linz'is oma pidustused ja konverentsi. Liidul on praegu üle 3000 liikme, nende kõrval üle 1000 keskkooli lõpetanu, kes on jäänd organisatsiooni. Kolme aasta eest liikmete arv oli ainult 1505!

Keskkooliõpilaste lähemateks võitlusülesanneteks on võitlus reaktsioonilise kooli ja kodanliste organisatsioonide vastu, organisatsiooni laiendamine üle maa ja koostöö töölisnoorte organisatsiooniga.

---

## Kirjandust

*Albert Hotopp: Fischerkutter H. F. 13* (Neuer Deutscher Verlag: Hind 3 S. marka, köid. 5 S. mk.).

*Hotopp*, noor proletaarlik kirjanik, avastab siin ühe kaluriteküla kurbmängu, võitluse merega kui suurkapitaliga. Küla tõuseb meie ette kogu oma olemuses. Väljapaistvaid ilukirjanduslikke teoseid.

*Otto Heller: Sibirien.* (Sama kirjastus, 280 lhk., 70 pilti hind 3.50 ja 5 S. marka). Siber ei ole vahest ainult tuleviku Ameerika vaid enamgi veel! Autor pühendab meid Siberi olemusse, ajaloolistesse ja geograafilistesse tingimustesse, mis saavad eriti selgeiks hääde piltide abil.

*Ludwig Tureck: Ein Prolet erzählt.* Agitatsiooniline elulugu, kommunistlikult orienteeritud, seega oma veenete tõttu mõniga kord meile vastuvõtmatu. Kuid hästi kirjutatud!

*Ernst Ottwalt: Ruhe und Ordnung.* (Malik-Verlag, hind 2.80 ja 4.80 S. marka.) Fašistlik liikumine kipub saama rahvusvaheliseks. Roman annab huvitava käsitluse „rahvusmeelse noorpõlve“ elust.

*Albert Kranold: Die Persönlichkeit im Sozialismus.* Isiku ja sotsialismi vahelise probleemi lahendamiseks see huvitav uurimus mõjub rohkesti kaasa. Sama probleemi lahendusena:

*Albert Kranold: Zwang und Freiheit im Sozialismus* peab viima sügavamale. Loodame, et sotsialismi isikuprobleemi käsitamiseks tarvatakse eestkätt neid raamatuid.

*C. Arriens: Mosaik der Völkerleben.* Kergesti ja huvitavalt jutustatud laaste rahvaste elust.

*Dr. O. Hauser: Urgeschichte.* Ürgajaloo põhjalik, kuid üldmõistetav enam kui 300 pildiga varustatud teos. Kõige kolme viimase raamatu hind à 3 Saksa marka.

*Anna Siemsen: Daheim in Europa.* Üks huvitavaid reisiraamatuid, hästi valitud piltidega.

---

Käesolev number ilmub II Töölisnoorpõlve suvipidustuste numbrina. Järgmine number ilmub augusti lõpus, mis toob sellest numbrist väljajäänud kirjutised.

---

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.  
Vastutav toimetaja **Lui Metslang.** Väljaandja **Mihkel Mihkelson.**  
Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu mnt. 31, postkast 367.  
Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.